

LUNDS
UNIVERSITET

Språk- och litteraturcentrum
Översättarutbildningen

EXAMENSARBETE VT 2016
MAGISTER I ÖVERSÄTTNING
DEL 2: ANALYS

Schemies, skagheads och ladettes

Om att översätta kulturspecifika begrepp i en
populärvetenskaplig filmanalys av *Trainspotting*

Författare:
Rebecka McKinnon Forsell

Handledare:
Lisa Holm, svenska
Fabian Beijer, engelska

Sammandrag

Detta examensarbete baseras på en översättning av en populärvetenskaplig filmanalys som är skriven av Murray Smith (2002). Filmen som analyseras heter *Trainspotting* och är regisserad av Danny Boyle (1996). Analysen av översättningen består av en källtextanalys, ett avsnitt om överväganden som gjorts inför översättningen och en fördjupning av de översättningsproblem som uppstått under arbetets gång. Källtextanalysen utgår från Lennart Hellspång och Per Ledins (1997) modell för brukstextanalys och fördjupningsavsnittet utgår från Birgitta Englund Dimitrovas (2005) forskning om explicitering vid översättning. I fördjupningsavsnittet tas expliciteringar av sorten tillägg upp som lösningar på hur man överför begrepp som är specifika för originaltextens kultur.

Engelsk titel

Schemies, Skagheads and Ladettes – Translating Culture-Specific Items in a Popular Science Film Analysis of Trainspotting

Nyckelord

Explicitering, kulturspecifika referenser, *Trainspotting*, Skottland, Storbritannien, funktionell översättningsstrategi

Innehåll

1 Inledning	4
2 Textanalys.....	4
2.1 Kontext.....	5
2.2 Ideationell struktur	7
2.3 Interpersonell struktur	9
2.4 Textuell struktur.....	11
3 Överväganden inför översättningen	12
4 Fördjupning	14
4.1 Teori och metod	15
4.2 Explicitering: förklarande tillägg.....	16
4.2.1 Begreppet <i>schemies</i>	16
4.2.2 Begreppen <i>Estuary accents</i> , <i>Parklife</i> , <i>XTC</i> , <i>doo-wop</i> och <i>Frankie Valli</i>	18
4.2.3 Begreppen <i>laddishness</i> , <i>ladette</i> , <i>New Lad</i> och <i>New Man</i>	19
5 Slutsats och sammanfattande kommentarer	23
Litteratur	25

1 Inledning

Det verk som utgör grunden för det här examensarbetet är en populärvetenskaplig bok som analyserar filmen *Trainspotting*. Boken är skriven av Murray Smith och gavs ut av British Film Institute år 2002. Examensarbetet består av två delar: en översättningsdel, där ett utdrag ur boken *Trainspotting* har översatts av mig, och en analysdel som innefattar en textanalys av källtexten, överväganden som gjorts inför översättningen och en fördjupning i de översättningsproblem som uppstått under arbetets gång.

Källtextanalysen baseras på den modell som presenteras i *Vägar genom texten* (1997) av Lennart Hellspång och Per Ledin. I detta avsnitt läggs mycket fokus på analys av kontexten. Källtexten innehåller många referenser som är bundna till den brittiska kulturen vilket gör dem svåra att förstå för mottagare utanför Storbritannien. I kontextanalysen läggs fokus på att diskutera dessa referenser. I avsnittet om överväganden som gjorts inför översättningen används Lita Lundquists teorier om översättningsstrategier som presenteras i boken *Oversättning* (2013). I fördjupningsavsnittet används den översättningsteoretiska termen explicitering som baseras på forskning av bland annat Birgitta Englund Dimitrova i *Expertise and Explicitation in the Translation Process* (2005). De största utmaningarna har varit att överföra all betydelse till den svenska måltexten, inklusive den kulturella betydelsen. I fördjupningsavsnittet tas några exempel på kulturella referenser upp som med översättningsteoretiska verktyg analyserats för att på bästa sätt förankras i målkulturen.

2 Textanalys

I det första avsnittet i denna källtextanalys som handlar om kontexten analyseras hela boken för att ge en tydligare bild. Därefter ligger framför allt det översatta utdraget i fokus i 2.2, 2.3 och 2.4.

2.1 Kontext

I *Trainspotting* (2002) skriven av Murray Smith analyseras filmen *Trainspotting* (1996) som regisserades av Danny Boyle. Filmen är i sin tur baserad på romanen *Trainspotting* (1993) av Irvine Welsh. Boken är kanske mest känd för att vara skriven på lågskotska, även kallat scots, ett av de större minoritetsspråken i Skottland. Det är en skildring av fem heroinmissbrukande unga killar i 1980-talets Edinburgh: Renton, Sick Boy, Spud, Tommy och Begbie. För tydlighetens skull kommer textdelen som översatts till svenska att härnäst kallas för *utdrag*, och hela boken som utdraget ingår i kommer att kallas för *Smith* (2002).

Smith (2002) ingår i bokserien *BFI Modern Classics* utgiven av BFI (British Film Institute). BFI grundades 1933 och är Storbritanniens ledande filmorganisation som bland annat ägnar sig åt filmproduktion, filmdistribution och utbildning inom filmbranschen (GOV 2016). BFI ger även ut två andra serier, *BFI Film Classics* och *BFI TV Classics*, vilka är utformade på liknande sätt, och tillsammans utgör bokserierna en samling om över 150 titlar. Alla böcker innehåller analyser gjorda av författare, forskare, journalister och skribenter som alla jobbar med film. BFI är därmed verksamheten som Smith (2002) ingår i. Förlaget som boken är utgiven på hette BFI Publishing. De upphörde med utgivningen av serien 2008, och sedan dess ges den ut av Palgrave Macmillan. På sin hemsida skriver Palgrave Macmillan om syftet med bokserien:

The BFI Film Classics series introduces, interprets and celebrates landmarks of world cinema. Each volume offers an argument for the film's 'classic' status, together with discussion of its production and reception history, its place within a genre or national cinema, an account of its technical and aesthetic importance, and in many cases, the author's personal response to the film. (Palgrave Macmillan 2016)

Eftersom bokförlaget BFI Publishing antingen har bytt namn eller överfört all sin verksamhet till Palgrave Macmillan kan man dra slutsatsen att syftet ovan även gällde för böcker utgivna före 2008.

Murray Smith är författaren till analysen om *Trainspotting* och är därmed utdragets sändare. Han är professor i filmvetenskap vid University of Kent i Canterbury och har arbetat där i över femton år med bland annat filmfilosofi, filmpsykologi och filmestetik (University of Kent 2015). Smith är också författare till andra filmanalytiska verk, bland

annat *Engaging Characters: Fiction, Emotion, and the Cinema* (1995). På sin profilsida på universitetets webbplats listar han även en lång rad uppsatser, recensioner och dvd-kommentarer som han har skrivit och medverkat i (University of Kent 2015). Man kan förvänta sig att han är pålitlig och kompetent i sin sändarroll med tanke på hans erfarenhet och hans långa lista av tidigare skrivna verk inom ämnet.

Smith (2002) tillhör genren populärvetenskap eftersom den är skriven på ett sätt som gör den "lättfattlig genom enkel, underhållande stil, ofta färgad av entusiasm för ämnet. Popularisering av vetenskap innebär nästan alltid att man strävar att inlemma det vetenskapliga innehållet i ett vidare kulturellt sammanhang" (NE 2016). Smith (2002) innehåller inte så många facktermer eller termer som tillhör de tekniska aspekterna av filmskapande, något som ofta är förknippat med mer fackvetenskapliga texter, utan fokuserar på sociala, kulturella och estetiska aspekter av filmen och dess omgivning. En hel del populärvetenskapliga texter strävar efter att inkludera mottagargrupper som har intresse för ämnet men som kanske inte har erfarenhet eller kunskap att förstå allt i fackvetenskapliga texter. Smith (2002) har däremot en något exkluderande stil eftersom den ibland framstår som ganska tung och kompakt. Meningarna är långa och har många långa inskott och nominaliseringar, något som man ofta försöker undvika inom populärvetenskapsgenren. Man ska dock inte glömma att normerna som råder för en viss genre kan se annorlunda ut i olika kulturer och språk.

Den tänkta mottagargruppen blir något mindre och mer definierad på grund av textens stil, även om den fortfarande kan tänkas vara bred. Förutom de fans av filmen och romanen som vill läsa mer om skildringen kan man tänka sig att filmstudenter kommer att komma i kontakt med texten som kurslitteratur. Detta gäller inte bara filmstudenter i Storbritannien utan överallt i världen där engelska är undervisningsspråk eller kurslitteraturspråk. Filmvetenskapen i Sverige har en mindre andel litteratur på svenska, både översatt litteratur och litteratur på originalspråk. De flesta texter inom domänen är på engelska. Därmed kan man även räkna in svenska filmstudenter som har samma intresse och nytta av en sådan analys som en engelsktalande filmstudent. Med detta tankesätt kan man även räkna in andra länder med filmvetenskapsprogram på sina universitet och högskolor där engelskan blivit ett domänspråk. Smith (2002) befinner sig i ett öppet medium. Det är en

publicerad bok som är tillgänglig på bibliotek och i bokhandel. Därmed är den tillgänglig för många mottagare.

Relationen mellan sändare och mottagare är relativt asymmetrisk. Smith är professor i filmvetenskap vilket är ett ämne som är högst närvarande i texten. Han tar upp och reder ut ämnen och detaljer i filmen som man kanske inte la märke till när man själv såg den. Det finns ett uppenbart syfte att utbilda mottagaren vilket gör relationen asymmetrisk.

Man kan utläsa en hel del horisontell intertextualitet i de många referenserna till andra verk i Smith (2002). De flesta av dem är filmer eller musik som inte riktigt hör till textsammanhanget,

’ men det finns även många referenser till tidningsartiklar, romaner, citat från personer som är inblandade i filmen, citat från andra författare, intervjuer och inte minst referenser till romanen *Trainspotting*.

2.2 Ideationell struktur

I det här avsnittet fokuserar jag främst på det utdrag som har använts för översättningen i examensarbetet. Makrotemat för utdraget är filmen *Trainspotting* och kan räknas som explicit och rubricerat. Utdraget består av de två första kapitlen från Smith (2002) som heter *1 Arriving* och *2 Young Americans*. Jag valde att översätta de två första kapitlen för att de utgör en enhetlig text för sig själv. Hade jag valt kapitel längre fram i boken hade kanske vissa referenser till tidigare kapitel istället blivit förvirrande för mottagaren. Det första kapitlet handlar dels om bakgrunden till att filmen gjordes, romanen som den baseras på och samhället i Skottland på 1990-talet, dels handlar det mer ingående om kulturella fenomen som förekom i 1990-talets Skottland och hur dessa har präglat filmen.

Det andra kapitlet handlar om filmens amerikanska referenser. *Young Americans* anspelar på ungdomarna i filmen och USAs betydelse för dem, men också på David Bowies nionde studioalbum med samma namn, som här blir en viktig angloamerikansk symbol. Även de amerikanska rocklegenderna Iggy Pop och Lou Reed samt deras musik tas upp som viktiga symboler i filmen under detta kapitel. I romanen *Trainspotting*

beskriver en av huvudpersonerna, Tommy, upplevelsen när han står mitt i publikhavet på en Iggy Pop-konsert: "Iggy Pop looks right at me as he sings the line: 'America takes drugs in psychic defense' only he changes 'America' for 'Scatlin', and defines us mair accurately in a single sentence than all the others have ever done..." (Welsh 2004:75). USAs lockelse är en av de centrala aspekterna i filmen, vilket Smith poängterar mest i det här kapitlet.

Övriga kapitel i boken tar upp andra aspekter av filmen, bland annat hur val av filmfotografering och regi har påverkat skildringen, hur Renton som huvudkaraktär framstår och hur humor och tragedi samspelar i filmen. En återkommande aspekt i Smiths analys av filmen är klassamhället i Skottland och Storbritannien. I samtliga kapitel i Smith (2002) diskuteras arbetarklassen som ungdomarna i filmen tillhör och det som utmärker den, däribland deras levnadssätt.

Dessa kapitel och deras respektive innebörder utgör den utredning som försöker ta reda på anledningen till *Trainspottings* framgångar och hur den idag kan klassas som en "modern klassiker". Filmens framgång kan dels bero på de sociala, ekonomiska och politiska förhållanden i Skottland som skildras och som många postkoloniala länder kan relatera till, dels den höga grad av amerikanska populärkulturreferenser som tilltalar publiken i den stora filmproduktionsnationen USA.

Som nämnt ovan har Smith vissa exkluderande drag när han skriver. Kanske är det för att han har en tänkt mottagare i åtanke redan. De inferenser som mottagaren förväntas kunna göra kanske inte alltid stämmer överens med de inferenser som den faktiska mottagaren gör. Det gäller inte bara för en icke-brittisk mottagare utan också för yngre mottagare eftersom det många gånger handlar om kulturreferenser som var mer aktuella år 2002. Det som kändes samtida vid tiden då det skrevs kan behöva mer förklaring idag.

Det finns en del slangord som kan verka exkluderande, framförallt de som handlar om droganvändning. *Punt* (satsa) (r. 51) och *skag* (heroin) (r. 45) är exempel på sådana slangord. Det är oklart varför Smith använder dessa ord, men en tanke kan vara att de fungerar som indirekta citat eftersom de båda är omgivna av enkla citattecken. Det finns även andra kulturella slangartade ord eller informella ord som används utan vidare förklaring som *laddism* (grabbighet) (r. 261), *ladette* (grabbig tjej) (r. 345), *geezzer chic* ("gubbchic") (r. 345) och *junkie-waif* (försummad missbrukare) (r. 497). Här finns ingen

konsekvent användning av enkla citattecken, och kanske anser Smith att vissa uttryck är mer etablerade än andra. Oavsett vilket kan en viss förvirring uppstå hos mottagaren.

Ett liknande problem uppstår när Smith förklarar att eftersom romanen *Trainspotting* skrevs delvis på scots följde en ordlista med i boken när den skulle släppas i USA. Därefter ger han exempel på lokala slangord, *biscuit-ersed* (självömmande), *hotchin* (överfull) och *radge* (galen) (r. 788-89), men förklarar inte vad de betyder. Antagligen finns det mottagare från övriga Storbritannien som också skulle behöva en ordlista till det särpräglade minoritetsspråket.

Utdraget har ett sakersperspektiv eftersom det som analyseras är filmen *Trainspotting*. Det är filmen som står i absolut fokus i texten trots att mycket som sker i samband med och i förhållande till filmen också diskuteras. I de allra flesta fall är författaren frånvarande och bidrar egentligen bara med sin kunskap om ämnet och om filmen. Ett explicit text-jag förekommer endast ett fåtal gånger, till exempel i (1) nedan:

- (1) By tradition Edinburgh is thought of as the civilised city of the Edinburgh Festival, counterposed in the popular imagination with the industrial legacy and sectarian hooliganism of Glasgow (**I suspect** that many non-Scottish viewers of the film, ignorant of local geography, mistake the Edinburgh of the film for Glasgow). (r. 567-74)

Det är ett text-jag som dessutom förekommer tillsammans med en mental verbprocess, *suspect*. Den mentala processen är bunden till ett subjekt som i det här fallet är Smith själv. Dessutom förekommer pronomenet *I* i en parentes, som om det inte tillhör den övriga, objektiva och sakliga texten.

2.3 Interpersonell struktur

Modaliteten för utdraget är övervägande faktisk. Utdraget är uppbyggt av nästan enbart påståenden samtidigt som garderingar inte förekommer särskilt ofta. I utdraget förekommer en annan språkhandling i form av en fråga. Den är placerad i slutet av det första stycket och fungerar som en öppen och introducerande fråga: "Now, 'trainspotting'

is a byword for cool. What happened?” (r. 6-8). Frågan har ett svar, men svaret är på ett vis hela resterande texten i boken. Men frågan besvaras också i korthet i stycket efter med en sorts metatextuell kommentar: ”The answer, in brief, is that Irvine Welsh wrote a novel called *Trainspotting*, on the basis of which screen writer John Hodge, producer Andrew Macdonald and director Danny Boyle made a film called *Trainspotting*” (r. 10-15).

Trainspotting är inte en argumenterande text utan i första hand utredande och beskrivande. Det den i viss mån ändå argumenterar för är att det är en film som är värdig att inkluderas i bokserien *Modern Classics*. Det framgår inte varför just den här filmen har valts ut som en *Modern Classic*, men sammandraget på bokens baksida beskriver filmen som ”the biggest thing in British culture” vid tiden då den släpptes. I förordet till boken beskriver Smith sitt arbete på det här viset:

- (2) Writing this book has turned me into a *Trainspotting* trainspotter, and I am grateful to all those who have put up with my obsessive quest for arcane knowledge and the tiresome requests for information with which I have burdened friends, colleagues and total strangers. (Smith 2002:6)

Man får uppfattningen av citatet i (2) att drivkraften som har lett till att den här boken skrevs har kommit ur ett genuint intresse för filmen. Smith vill sedan i sin tur överföra det här intresset till mottagaren. Boken i övrigt visar dock inte författarens engagemang särskilt mycket utan förblir saklig och neutral.

Det finns exempelvis inte så många exempel på attityder i utdraget. Med tanke på både textens sakperspektiv som diskuterades ovan och på Smiths sändarroll som professor i filmvetenskap passar avsaknaden av värderingar bra in i texten. Det finns ett fåtal exempel på negativt laddade ord: *wry* (spydig) (r. 193), *viscious* (illvillig) (r. 285), *predatory* (rovdjursaktig) (r. 286) och *callow* (oerfaren) (r. 413) vilka alla är minusord. Dessa ord förekommer dock inte för att författarens personlighet kommer fram utan snarare som objektiva och ganska allmänna observationer av personer, karaktärer och fenomen.

2.4 Textuell struktur

Trainspotting är en tydligt nominal text trots att den kan räknas till den populärvetenskapliga genren som i regel eftersträvar en enklare stil. För att undersöka detta närmare har jag tagit 1000 ord av det översatta utdraget och gjort en lexikal näranalys på den. Jag valde att ta de första 500 och de sista 500 orden i utdraget.

En strategi för att göra textuella analyser är att räkna ut en enkel nominalkvot. Den enkla nominalkvoten innebär att man dividerar antalet nomen med antalet verb. Ju högre kvoten är desto svårare är texten att läsa. Jag valde att räkna substantiv och egennamn till nomen och verb och hjälpverb till verb. Resultatet i den avgränsade textdelen blev en nominalkvot på 2,4. Enligt Lagerholm är texter med en nominalkvot som är högre än 2 mycket informationstäta (2008:133).

En annan metod är att räkna ut genomsnittligt antal ord per mening. Som tidigare nämnts har Smith (2002) stundvis en komplex syntax där mycket av texten består av långa led och inskottsled vilket förlänger meningslängden. Den genomsnittliga meningslängden av de avgränsade 1000 orden var 26 ord per mening. Även detta visar på en informationstät text om man jämför med Lagerholms statistiska sammanställningar där de två texttyperna med högst medelvärde visade lägre siffror än mina 1000 ord. Vetenskapliga artiklar visade genomsnittligt 16,6 ord per mening och debatttexter hade ett medelvärde på 19,0. (2008:248). Det är värt att notera att Lagerholms sammanställningar baseras på texter skrivna på svenska och att detta kan se annorlunda ut i statistik för engelska texter.

Andelen överlånga ord, det vill säga ord som är längre än 14 bokstäver, är inte särskilt stor och nästan alla av dem är sammansatta ord som till exempel *football-stunned* (r. 999), *twenty-somethings* (r. 16) och *notwithstanding* (r. 967). Ungefär en femtedel av de 1000 orden består av långa ord, alltså ord som är längre än 7 bokstäver men kortare än 14. Detta har jag fått fram genom att räkna dem manuellt i de 1000 orden.

Konnektivbindningen domineras av additiva konnektiver vilket går hand i hand med det höga antalet substantiv och adjektiv eftersom alla pekar på att det är en beskrivande framställningsform. Den främsta ledfamiljen i texten är *Trainspotting*, som sedan har sambandsleden *the film* och *the story*. Den här ledfamiljen har också vissa delidentiteter som *the film's soundtrack*, *the film's dialogue*, *the film's men* och *the film's intense colour scheme*.

Det finns också mycket retorisk bindning i texten. Till exempel en del alliterationer: *dress-style and drug-taking* (r. 961), *countercultural classics* (r. 173), *British breakfasts* (r. 964), *civilised city* (r. 568), *Americanised Australian* (r. 806), och *members of minority* (r. 877). Det finns många hopningar som *fried egg, baked beans and sausage* (r. 965-66); *visibility, activity and momentum* (r. 94-95); *their generation, their attitudes, their enthusiasms, their culture* (r. 78-79), men även ordpar som är delar av en längre hopning som *an effort to join cult cachet and mainstream success, intelligence and accessibility, complexity and directness* (r. 493-96). Den tydligaste och mest slagkraftiga anaforen som finns i texten finns inuti ett citat av huvudkaraktären Renton. Det är hans kanske mest klassiska replik från filmen: *Choose life. Choose a job. Choose a career. Choose a family. Choose a big fuckin' television. Choose washing machines, cars, compact disc players and electrical tin openers... Choose rottin' away at the end of it all...* (r. 671-76).

Sammanfattningsvis kan man säga att *Trainspotting* försöker att närma sig en större mottagargrupp genom att sträva efter att passa in i den populärvetenskapliga genren. I vissa strukturer lyckas den relativt bra som till exempel vid undvikandet av facktermer och att texten är ”färgad av entusiasm för ämnet” (NE 2016). Men mycket av det som har analyserats, som den nominala formen och slangord som inte förklaras mer utförligt, gör att texten har ganska många exkluderande drag.

3 Överväganden inför översättningen

Smith (2002) är skriven i en kontext som är tätt knuten till det brittiska samhället och delvis specifikt till det skotska samhället. Det medför att mottagaren av originaltexten har omvärldskunskaper som täcker dessa kulturspecifika referenser. Det krävs ett stort läsaransvar redan hos mottagaren av originaltexten, och detta ansvar kan bli ohållbart i den svenska översättningen om man inte har någon form av anpassning i åtanke under översättningsprocessen.

Lita Lundquist presenterar dels globala översättningsstrategier, dels lokala översättningsstrategier (2013:36,44). Vidare presenteras två strategiska riktningar: imitativ översättning och funktionell översättning. När man översätter imitativt strävar man efter att efterlikna originalförfattarens ton, stil och verkningssmedel (2013:37). Tanken är att bevara så mycket som möjligt av originaltexten för att ge läsaren av översättningen samma upplevelse som originalspråksmottagaren. När man översätter funktionellt strävar man istället efter att skriva en text som ska fungera i sin nya kontext och för den nya mottagaren.

De lokala översättningsstrategierna bör stämma överens med den globala strategin, men ibland kan det uppstå avvikelser där man tvingas att välja en annan strategi för att uppnå en så bra text som möjligt. Lundquist menar också att det kan finnas grader mellan de imitativa och funktionella strategierna och att vissa texter kan hamna någonstans mittemellan (2013:38). Många av mina lösningar till problemen med översättningen har bestått i att försöka minska läsarsvaret och istället förklara ord och begrepp vilket har lett till många funktionella översättningsval. Även min globala översättningsstrategi har varit funktionell. Delar av dessa lösningar kommer att diskuteras närmare i fördjupningsavsnittet nedan.

Översättningen av Smith (2002) utgör inte ett autentiskt översättningsuppdrag, och därmed finns ingen faktisk svenskspråkig mottagargrupp. Om den hade funnits eller om den kommer att uppstå i framtiden skulle den kunna tänkas vara filmintresserad allmänhet, däribland filmstudenter och filmskribenter, men också kanske mer allmänt de som tyckte om filmen och är intresserade av att veta mer om den. En vision kan vara att den översätts och publiceras i liknande format som originaltexten, det vill säga som en bok som är tillgänglig i bokhandel och bibliotek så att den får en liknande möjlighet att spridas som originaltexten.

Som diskuterats i 2.1 är mycket av litteraturen inom filmvetenskapen på engelska och det översätts inte särskilt mycket litteratur utan domänen är, åtminstone i Sverige, i stor utsträckning dominerad av engelskan. Genom detta kan domänförlust uppstå. Domänförlust innebär att ”all kommunikation inom ett visst ämnesområde sker på ett främmande språk (t.ex. engelska) så att bl.a. inga nya termer utvecklas på det inhemska språket (t.ex. svenska)” (NE 2016). I arbetet att förhindra spridningen av det är

översättning inom domänen ett viktigt medel. Kanske kan översättning också på sikt utveckla svenska filmtermer inom domänen.

En svensk mottagare ska kunna läsa den här texten utan att behöva gå till andrahandskällor för att förstå den, och därför har jag strävat efter att använda en funktionell översättningsstrategi. Däremot vill jag inte gå så långt mot det funktionella att den brittiska kulturen anpassas och görs om till svensk kultur eftersom jag anser att det är viktigt att de brittiska kulturspecifika referenserna som utgör en så stor del av texten inte försvinner.

En filmanalytisk text som Smith (2002) kan också bli relevant på nytt trots sin ålder eftersom filmen som analyseras är betraktad som en klassiker. När det i skrivande stund (våren 2016) talas om att en andra film om gänget i *Trainspotting* är i förproduktion, som för övrigt baseras på *Porno* (2002) en annan av Irvine Welshs romaner, kan intresset för *Trainspotting* återuppväckas (IMDb 2016).

4 Fördjupning

Detta avsnitt behandlar några av de översättningsproblem som har uppkommit under arbetets gång. Först presenterar jag en del teorier om olika lokala översättningsstrategier och sedan appliceras de på de översättningsproblem som har valts fram som exempel. Den analyserade texten, Smith (2002), är som tidigare konstaterats en relativt exkluderande text, vilket kan märkas framförallt i de många kulturspecifika referenserna som ställer krav på mottagarens omvärldskunskap, både om filmens kontexter och om den analyserade textens kontexter.

4.1 Teori och metod

Lösningen till många av de översättningsproblem som uppkommit har varit att explicitera. Explicitering är en översättningsteoretisk term som först introducerades av Vinay & Darbelnet (1958) och innebär att man gör det som är underförstått i källtexten tydligt uttryckt i måltexten (Klaudy 2008:104). Det som förut var implicit i källtexten ska nu alltså bli explicit i överföringen till svenska. Klaudy urskiljer fyra typer av expliciteringar: obligatorisk explicitering (*obligatory explicitation*) som måste göras för att måltexten annars skulle bli ogrammatisk, frivillig explicitering (*optional explicitation*) som görs av stilistiska skäl, pragmatisk explicitering (*pragmatic explicitation*) som görs för att explicitgöra kulturella skillnader och översättningsinherent explicitering (*translation-inherent explicitation*) som snarare sker på grund av översättningsprocessens natur än på översättaren eller på de båda språkssystemen som används vid översättningen. (2008:106-07). Dessa fyra typer kan utföras på olika sätt. Englund Dimitrova tar upp två olika metoder för explicitering. Det ena kallas för tillägg (*addition*) och innebär att en förklaring till ordet läggs till (2005:34). Nedan följer exempel från min översättning:

- (3a) Cover photo of Blur's *Parklife* (r. 754-55)
- (3b) Omslagsbilden till Blurs **album** *Parklife*. (r. 754)

Den andra typen kallas för precisering (*specification*) och innebär att det som finns i källtexten istället översätts med mer specifika ord (2005:34).

- (4a) Renton's second visit to London proves altogether more decisive, the film ending as he walks off into the sunrise – along with the stolen proceeds of the **deal**. (r. 53-56)
- (4b) Rentons andra besök i London visar sig bli avgörande för gänget när filmen slutar med att Renton lämnar de andra i gryningen tillsammans med pengarna från **heroinaffären**. (r. 54-57)

I avsnitt 4.2.1 – 4.2.3 kommer problemen som tas upp framförallt att handla om den typ av expliciteringar som exemplifieras i (3b). Ingo argumenterar också för varför expliciteringar behövs i översättning. För att undvika att texten blir allt för tungläst och dunkel måste man

förklara ord och uttryck i originaltexten (2007:134). Detta gäller särskilt när de olika språken representerar olika kultursfärer. Ingo tillägger också att originaltextens typ spelar stor roll för hur mycket man behöver explicitera och att texter som är ämnade att informera kräver mer förklarande tillägg eller preciseringar än till exempel skönlitterära texter. Smith (2002) har populärvetenskapliga drag och en ambition att informera till mottagargruppen och därmed är det befogat att förklara begrepp så att informationen går fram även i den översatta texten.

4.2 Explicitering: förklarande tillägg

I det här avsnittet diskuteras expliciteringar som gjorts i syftet att förklara kulturspecifika referenser. I samtliga fall har det engelska begreppet behållits i översättningen och istället förklarats med andra ord. Exempelen som är tagna ur översättningen kommer att presenteras nedan som blockcitat med den engelska originaltexten först och sedan följer min översättning. All översättning är hädanefter min egen.

4.2.1 Begreppet *schemies*

Just pragmatiska expliciteringar görs ofta när det handlar om kulturspecifika överföringar. Det kan bero på att överföringen sker mellan olika kulturer eller att överföringen sker mellan mottagargrupper med olika omvärldskunskap (Englund Dimitrova 2005:37).

I Smith (2002) finns ett kulturspecifikt uttryck som inte förklaras utförligt nog:

(5a) Almost all of them are 'schemies', their lives defined by the housing schemes in Leith, the poor port district of Edinburgh. (r. 21-24)

Smith förklarar ordet *schemie*, om än något implicit i det efterföljande inskottet i meningen genom att ta upp uttrycket *housing scheme* (bostadsprojekt), och det är antagligen tillräckligt för en engelskspråkig mottagare att göra kopplingen mellan de två uttrycken,

förutsatt att mottagaren har hört ordet *schemie* förut. Ordet är av skotsk härkomst (Oxford Dictionaries 2016), och det är troligt att det bara används lokalt eller regionalt och därmed inte är igenkännligt för exempelvis en amerikansk mottagare. I det fallet kan det medföra förståelsesvårigheter även i läsning av det översatta utdraget. Det hör också till betydelsen att dessa personer ofta har det dåligt ställt och tillhör en lägre klass i samhället och uttrycket är menat som nedlåtande (Oxford Dictionaries 2016).

En svensk motsvarighet till bostadsprojekten i Leith skulle kunna vara ”miljonprogrammet” som var benämningen på den bostads- och bostadsbyggnadspolitik som bedrevs mellan 1964 och 1975 (NE 2016). ”Trots god teknisk standard och modern utrustning kom flera av miljonprogrammets områden snart att stämplas som fysiskt och socialt otillfredsställande boendemiljöer. Bebyggelsen ansågs alltför storskalig och monoton, och förslitningen var hård” (NE 1994:319). Samma sorts fördomar i Sverige skulle kunna jämföras med de i Skottland där ordet *schemies* uppkommit under liknande omständigheter.

Om jag skulle använt mig av ”miljonprogrammet” som ett ekvivalent uttryck för *housing scheme* skulle det naturliga valet bli något liknande ”projektisar” för att uttrycka ordet *schemies*. Det skulle till exempel kunna vara ”miljonprogrammaren” eller ”miljonisar”. Nackdelen med dessa översättningar är att ingen av dem är tillräckligt introducerade i det svenska språket. De finns inte med i några ordböcker, och om man introducerar ord som dessa exempel i texten utan vidare förklaring kan de orsaka förvirring. I längden hade det inte bidragit till en lättmottaglig text. Istället valde jag att explicitera med ett tillägg, vilket blir ett funktionellt lokalt översättningsval eftersom läsarens ansvar minskas och texten kan komma att fungera i en ny kulturkontext trots att den är så specifikt bunden till den ursprungliga brittiska kulturen.

- (5b) Nästan alla av dem är **så kallade** “schemies”, **ett öknamn som kommer från ordet housing scheme (bostadsprojekt)**. De bor i **storskaliga och ganska missgynnade** bostadsområden i Leith, det fattiga hamndistriktet i Edinburgh. (r. 21-27)

Som lösning på problemet har jag gjort en pragmatisk explicitering med ett förklarande tillägg och dessutom lagt till ett modifierande attribut, ”så kallade”. Attributet lades till för

att betona att det här är ett lån som är taget direkt från engelskan och inte ett svenskt ord (Lita Lundquist 2013:44). Anledningen till att det inte översattes var att det var ett slangartat ord som hade så tydliga kopplingar till *housing scheme*, och att översätta det till något i stil med ”projektisar” har inte samma konnotationer på svenska. Det skulle i sin tur också behöva ett förklarande tillägg som satte ”projektisar” i en kontext som går att förstå utifrån sammanhanget.

4.2.2 Begreppen *Estuary accents*, *Parklife*, *XTC*, *doo-wop* och *Frankie Valli*

Det översatta utdraget diskuterar i många fall *Trainspotting*s plats i filmbranschen. Det medför att ett stort antal andra filmer, tv-serier, musikalbum och andra medieformer diskuteras i relation till *Trainspotting*. Smith har på många ställen specificerat när han talar om filmen *Trainspotting* och när han talar om romanen *Trainspotting* men har inte i samma utsträckning visat vilka av alla kulturspecifika referenser som tillhör vilka sorters medieformer. På flera ställen har jag behövt explicitera detta.

Ett exempel på impliciterade kulturspecifika referenser är en mening som (6a) nedan:

- (6a) Thus, the Estuary accents (‘know wot I mean?’) and greyhound racing cover photo of Blur’s *Parklife* cohabit with a song called ‘Magic America’, which satirises the idea of America as a land of super-abundance, and an inside still from *The Graduate* (Mike Nichols, 1967). Similarly, while the sound of XTC stands behind the falsetto harmonies on ‘Tracy Jacks’ (another song on *Parklife*), doo-wop and Frankie Valli stand behind XTC. (r. 753-63)
- (6b) Estuary-dialekten **från sydöstra England som blandar standardengelskt uttal med cockney** (”know wot I mean?”) och omslagsbilden till Blurs **album *Parklife*** föreställande en hundkapplöpning samverkar med en låt på *Parklife* som heter ”Magic America” vilken förlöjligar idén om USA som superöverflödets land och en scen hämtad ur *Mandomsprovet* (Mike Nichols, 1967). Medan ljudet av **det brittiska bandet XTC** står bakom falsettharmonierna i låten ”Tracy Jacks” (en annan låt på *Parklife*), står **den amerikanska sångstilen doo-wop och New Jerseysångaren Frankie Valli** bakom XTC. (r. 751-65)

För det första fanns det ett behov att explicitera *Estuary accents*. *Estuary* betyder ursprungligen flodmynning (Norstedts 2016) och har därmed ingen närmare geografisk koppling som syns i namnet utan tillägget om var dialekten härstammar från blev viktigt att förmedla. För det andra fanns behovet att explicitera att det är bandet Blurs album som

heter *Parklife*, eftersom de även har en låt med samma namn. För det tredje gör Smith en analytisk observation om de amerikanska referensernas påverkan på den brittiska kulturen i den sista meningen i exemplet. För att förstå det måste mottagaren få tillgång till kunskapen om vilka ord som tillhör vilken kultur. Därmed expliciterade jag att XTC är ett brittiskt band och att doo-wop och Frankie Valli kommer från USA.

Utan dessa tillägg hade inte effekten av vad Smith vill säga framträtt lika starkt för en svenskspråkig mottagare eftersom det är just kontrasten mellan USA och Storbritannien i argumentet som ska belysas. Även här är översättningsstrategin funktionell eftersom jag anser att det stora läsaransvaret måste minskas och Smiths subtila och implicita kulturreferenser måste förklaras.

4.2.3 Begreppen *laddishness*, *ladette*, *New Lad* och *New Man*

I en annan passage i utdraget används tre ord som alla kan klassas som kulturspecifika i det engelska språket men kanske framförallt i brittisk engelska (Cambridge Dictionaries 2016). Alla orden har att göra med begreppet *lad culture*, som betyder ”grabbkultur”. Grabbkulturen är ett omdiskuterat ämne i Storbritannien och definieras som män som står för ”oanständigt beteende, misogyn skämt, ofredande av kvinnor och tunga alkoholvanor” (Kat Maculay 2015, min översättning). Den här kulturen har gett upphov till en rad olika ord och i utdraget tas bland annat *laddishness*, *New Lad*, *New Man* och *ladette* upp.

Laddishness är en nominalisering av adjektivet *laddish* som betyder ”grabbig”. I min översättning valde jag att behålla begreppet på engelska, eftersom det är ett kulturspecifikt begrepp, men att explicitera med ett förklarande tillägg:

- (7a) The film acted as a lightning rod for debate across a wide array of social, cultural and aesthetic matters, including ‘laddishness’, male sexual inadequacy and musical and footballing obsessiveness (r. 247-52)
- (7b) Filmen kom att bli som en åskledare som spred debatt över en bred skara sociala, kulturella och estetiska frågor inklusive **så kallad** ”laddishness” (**grabbighet**), manlig sexuell otillräcklighet och musik- och fotbollsbesatthet (r. 246-51)

Ordet ”grabbighet” har ungefär samma kulturella förankringar i det svenska språket som *laddishness* har i den brittiska engelskan. Det skrivs om problemet med *lad culture* i

många stora brittiska dagstidningar, och ordet har etablerats i det brittiska samhället. Ordet ”grabbig” finns med i ordböcker och beskrivs på liknande sätt, ”präglad av föraktfull inställning till kvinnor” (Svensk Ordbok 2016) och ”kamratskap som inte har plats för kvinnor” (Bonniers Svenska Ordbok 2010). Däremot finns det inte lika mycket skrivet om att det skulle finnas en svensk ”grabbkultur”, även om en sådan mycket väl kan existera. Man kan tänka sig att det talas mer om problemen i Storbritannien än vad det gör i Sverige, och kanske är de också mer utbredda eller allvarliga och att det i sin tur också har gett upphov till fler ord som kan beskriva dess olika aspekter.

Liksom fallet var med *schemies* i 4.2.1 har jag satt ett modifierande attribut framför *laddishness*, för att på nytt betona att det är ett engelskt begrepp som är inlånat. Den svenska motsvarigheten är sedan satt inom parentes efteråt. Fördelen med att ha med båda uttrycken är att det är större chans att mottagaren vet vad det är för fenomen som beskrivs eftersom utdraget inte bidrar med mycket information om det i övrigt. Det finns en chans att fler svenska mottagare har hört om *laddishness* än ”grabbighet” som ett utbrett beteende. Även här ligger den lokala strategin i linje med den funktionella globala strategin eftersom jag har förklarat begreppet med en explicitering för att texten ska fungera i sin nya kontext och för att en svensk mottagare som inte kan göra samma inferenser som en brittisk mottagare ändå ska kunna förstå.

Jag har använt mig av liknande lokala strategier med ordet *ladette*. *Ladette* är ett slangord med roten *lad* och ett feminint suffix, *ette*, som tillsammans bildar ett ord som betyder ungefär ”grabbig tjej”. Det är också den pragmatiska explicitering jag har gjort till ordet. För att förstå vad som menas med en ”grabbig tjej” måste man ha förstått innebörden av ”grabbighet” som står ett stycke tidigare i texten. Flera engelska onlineordböcker beskriver *ladette* som en tjej som använder grovt språk och har tunga alkoholvanor precis som grabbarna inom *lad culture* (Cambridge Dictionaries 2016, Oxford Dictionaries 2016).

- (8a) Significant variations on laddism included the ‘ladette’ and ‘geezer chic’. *Trainspotting* sports its very own ladette in the form of Diane (Kelly Macdonald), the main female character who downs shots in a single gulp, picks up and rejects men unapologetically, boots Renton out of her bed once she’s had her sexual way with him, and leers out at us in the film’s publicity material alongside four of the film’s men (r. 365-75)

- (8b) Andra utmärkande varianter av grabbighet var till exempel ”ladette” (**grabbig tjej**) och ”geezer chic” (gubbchic). *Trainspotting* skyltar med Diane (Kelly MacDonald), filmens alldeles egna ladette, den kvinnliga huvudkaraktären som kastar i sig shots i en enda klunk, raggar upp och skakar av sig män samvetslöst, kastar ut Renton ur sin säng omedelbart efter att de haft sex och tittar ut på oss med en hånfull blick från filmens PR-material bredvid de fyra grabbarna i filmen (r. 365-76)

Den andra meningen i exemplet ovan exemplifierar en *ladette* med många olika egenskaper. Vad båda de ovanstående ordböckerna dock utelämnar i definitionen av ordet är att en *ladette* även verkar ha samma sexvanor som en typisk ”grabb” inom kulturen och som Diane får förkroppsliga i (8a).

Min explicitering i (8b) visar mottagaren att *laddishness* och *ladette* tillhör samma diskurs genom att liknande förklaringar inom parenteser används. Däremot är det inte säkert att en svensk mottagare anser att en ”grabbig tjej” definieras genom egenskaperna i exemplet ovan. Ordet ”grabbig” kan även anspela på andra saker som exempelvis utseende, intressen, klädstil eller fallenhet för sport där tankarna förs till ord som ”pojkflicka”. Expliciteringen blir dessutom inte helt genomgående lyckad eftersom ”grabbig” i flera svenska ordböcker framförallt handlar om ett kvinnoföraktande beteende, något som Diane i filmen inte gör sig skyldig till. Jag valde trots detta att förklara det med samma ord eftersom Norstedts engelska ordbok anger att motsvarigheten till *ladette* är en ”grabbig tjej” (Norstedts 2016).

Textdelen som följer ordet *ladette* återger vad ordet i det här sammanhanget gestaltar vilket hjälper till att förklara begreppet. Återigen återspeglar det här lokala valet den funktionella globala strategi av liknande skäl som tidigare exempel, att begreppet kändes för kulturspecifikt för att det skulle finnas en svensk motsvarighet men att ett förklarande tillägg gör att den nya mottagaren av översättningen inte går miste om innebörden av ordet bara för att det inte har översatts.

Det tredje och sista ordet inom *lad culture* är de två begreppen *New Lad* och *New Man*. Begreppen är återigen kulturspecifika eftersom de impliciterar en hel del brittiskt specifika kulturella fenomen.

- (9a) The idea of the ‘New Lad’ came to prominence in the early 1990s, marking a reassertion of traditional male values and prerogatives, following their abeyance

in the 1980s (the decade of the sensitive ‘New Man’) and indeed in the wake of modern feminism as a whole. (r. 252-59)

New Lad är en sorts subkulturell beskrivning av män inom *lad culture*, och den pragmatiska expliciteringen i det här exemplet är menad att fånga betydelsen av subkulturen eftersom det inte går att utläsa av begreppet. *New Lad* är motsatsen till *New Man* (Norstedts 2016) vilket inte heller går att utläsa av texten utan ansvaret läggs nästan helt och hållet på läsarens omvärldskunskaper.

Även här finns en efterföljande mening med förklarande inslag men de är enligt min mening inte tillräckliga för en svensk mottagare. Därmed gjordes pragmatiska expliciteringar på båda begreppen.

- (9b) Idén om ”New Lad” (**en ny våg av unga grabbige män**) trädde fram i början av 1990-talet och gjorde nya anspråk på manliga privilegier och traditionella mansroller, som följd av dessa rollers frånvaro under 1980-talet (och årtiondet för ”New Man” den känsliga nye, **mjuke och jämställda mannen**), och i kölvattnet av den moderna feminismen i det stora hela. (r. 251-59)

Innebörden är här att den nye ”grabben” framstår som mer omogen och fast i sina stereotypiska kvinnoföraktande och alkoholpåverkade vanor, medan den nye ”mannen” är den som strävar mot jämställdhet och kvinnors rättigheter. Den senare visar också känslor, utför sysslor och visar beteenden som traditionellt anses som kvinnliga (Cambridge Dictionaries 2016).

Dessa känslor och beteenden anses dock snarare vara mer accepterade för män idag, än under tiden som begreppen uppkom, under tidigt 1990-tal. Det är också möjligt att denna förlegade syn känns ännu mer ålderdomlig eftersom det ursprungligen kommer från den brittiska kulturen och inte från den svenska. Modernare könsnormer kan ha växt fram och accepterats vid olika tidpunkter i de olika länderna.

Strategin liknar de funktionella lokala strategier som använts för exemplen i (5)-(8) eftersom jag behållit de engelska orden från originaltexten och istället förklarat med tillägg. Skillnaderna mellan betydelseerna av de två begreppen blir tydligare med de förklarande tilläggen eftersom de ordböcker som använts ger detaljerade bilder av de olika

personlighetsdragen. Översättningsvalet bidrar till en mer mottagaranpassad och funktionell text.

I alla ovanstående ord och begrepp i detta avsnitt har jag valt att behålla de engelska motsvarigheterna eftersom jag anser att de är bundna till sin kultur på så sätt att de inte är direkt överförbara till förståelig svenska. Jag har därmed valt att pragmatiskt explicitera begreppen för den svenska mottagaren, antingen med liknande ord på svenska eller vid behov lagt till en förklarande mening eller nominalfras.

Explicitering har varit en av de lösningar som jag har använt mig mest av i hela översättningen när det uppstått svårigheter att överföra all betydelse i ett kulturspecifikt begrepp. De exempel som tagits upp i det här avsnittet representerar knappt hälften av alla expliciteringar av sorten tillägg som har gjorts. Jag har även gjort en del expliciteringar av sorten precisering som i exempel (4b) ovan som inte har analyserats närmare. Alla expliciteringar har gjorts i syftet att sträva efter den globala funktionella strategin.

5 Sammanfattande kommentarer

De främsta utmaningarna med det här examensarbetet har varit att överföra all betydelse under översättningen, särskilt i de fall där det inte fanns någon motsvarighet till de källtextliga begreppen i målkulturen. Översättningsprocessen krävde mycket arbete och eftertanke när det gällde mottagaranpassning och att styra översättningen mot en funktionell översättningsstrategi.

När intresset för den angloamerikanska kulturen alltmer utvecklas i media och på internet ökar också kunskapen om kulturspecifika begrepp vilket innebär att det är lämpligt att behålla dessa begrepp på engelska och sedan lägga till en förklaring till dem på svenska. Det behövs både för att det är önskvärt med en balans mellan det engelska begreppet och den svenska motsvarigheten eftersom olika mottagare kan ha olika

konnotationer till begreppen, och för att det fortsätter att utbilda mottagaren, vilket originaltexten ursprungligen också strävar efter att göra.

I flera fall, och i alla de fall som togs upp i fördjupningsavsnittet, bedömde jag att ett förklarande tillägg var den bästa lösningen på översättningsproblemet. En del av de förklaringar som placerats som tillägg har bestått av motsvarande ord eller en ungefärlig motsvarighet medan andra har behövt längre nominalfraser som beskriver begreppet.

Relativt tidigt i översättningsprocessen insåg jag att en global imitativ översättningsstrategi inte skulle fungera eftersom de kulturspecifika begreppen har varit så många och dess innebörder så implicita. Visserligen är det mer imitativt att behålla det engelska begreppet i den svenska översättningen än det är att hitta svenska kulturella motsvarigheter som kan ersätta de engelska, men det skulle vara ohållbart att inte explicitera dem. Dessa expliciteringar ledde till att den globala översättningsstrategin snarare blev mer funktionell än imitativ eftersom så mycket fokus lades på att mottagaranpassa.

Litteratur

Primärlitteratur

Smith, Murray, 2002: *Trainspotting*. London: BFI Publishing.

Sekundärlitteratur

Bonniers svenska ordbok. Sjögren, Peter A, Györki, Iréne, Malmström, Sten. 2010:

Bonniers svenska ordbok Stockholm. Bonnier Alba.

Englund Dimitrova, Birgitta, 2005: *Expertise and Explicitation in the Translation Process*.

Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.

Hellspong, Lennart & Ledin, Per, 1997: *Vägar genom texten. Handbok i brukstextanalys*.

Lund: Studentlitteratur.

Ingo, Rune, 2007: *Konsten att översätta*. Lund: Studentlitteratur.

Klaudy, Kinga, 2008: Explicitation. I: Baker, Mona och Saldanha, Gabriela. (utg.)

Routledge Encyclopedia of Translation Studies. New York. Routledge. S. 104–108.

Lagerholm, Per, 2008: *Stilistik*. Lund: Studentlitteratur.

Lundquist, Lita, 2013: *Oversættelse*. Fredriksberg: Samfundslitteratur.

NE. *Nationalencyklopedin*, 1994: Höganäs, Bokförlaget Bra Böcker.

Smith, Murray, 1995: *Engaging Characters: Fiction, Emotion, and the Cinema*. Oxford:

Clarendon Press.

Svensk Ordbok. Svenska Akademien, 2009: *Svensk ordbok utgiven av Svenska Akademien*.

Stockholm. Norstedt.

Welsh, Irvine, 2004: *Trainspotting*. London: Vintage.

Elektroniska källor

BFI. *British Film Institute*, 2016: (01.04.2016)

<http://www.bfi.org.uk/publications/book-publishing>

BFI Shop. *British Film Institute Shop*, 2016: (05.04.2016)

<http://shop.bfi.org.uk/books/bfi-film-and-tv-classics/bombay-book.html#.VwOZZrfQDcs>

Cambridge Dictionaries, 2016: Laddish (24.04.2016)

<http://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/laddish>

Cambridge Dictionaries, 2016: Ladette (25.04.2016)

<http://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/ladette>

Cambridge Dictionaries, 2016: New Lad (25.04.2016)

<http://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/new-lad>

Cambridge Dictionaries, 2016: New Man (25.04.2016)

<http://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/new-man>

GOV. *Gov.uk*, 2016: (31.03.2016)

<https://www.gov.uk/government/organisations/british-film-institute>

IMdb. Internet Movie Database, 2016: (24.04.2016)

http://www.imdb.com/title/tt2763304/?ref_=nv_sr_2

Maculay, Kat, 2015. 'Lad Culture: It Stops Here'. BBC (24.04.2016)

<http://www.bbc.com/news/magazine-34446240>

NE. Nationalencyklopedin, 2016: Domänförlust. (18.05.2016)

<http://www.ne.se/uppslagsverk/ordbok/svensk/domänförlust>

NE. Nationalencyklopedin, 2016: Miljonprogrammet. (22.04.2016)

<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/miljonprogrammet>

NE. *Nationalencyklopedin*, 2016: Populärvetenskap (31.03.2016)

<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/populärvetenskap>

Norstedts. *Norstedts engelska ordbok*, 2016: Estuary English (25.04.2016)

<http://www.ord.se/oversattning/engelska-plus/?s=estuary+english&l=SENSSV>

Norstedts. *Norstedts engelska ordbok*, 2016: Ladette (25.04.2016)

<http://www.ord.se/oversattning/engelska-plus/?s=ladette&l=SENSSV>

Norstedts. *Norstedts engelska ordbok*, 2016: New Lad (25.04.2016)

<http://www.ord.se/oversattning/engelska-plus/?s=new+lad&l=SENSSV>

Norstedts. *Norstedts engelska ordbok*, 2016: New Man (25.04.2016)

<http://www.ord.se/oversattning/engelska-plus/?s=new+man&l=SENSSV>

Oxford Dictionaries, 2016: Ladette (25.04.2016)

<http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/ladette>

Oxford Dictionaries, 2016: New Man (25.04.2016)

<http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/new-man?q=new+man>

Oxford Dictionaries, 2016: Schemie (01.03.2016)

<http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/schemie>

Palgrave Macmillan, 2016: (04.04.2016)

<https://he.palgrave.com/series/bfi-film-classics/BFIFC/>

University of Kent, 2015 (31.03.2016)

http://www.kent.ac.uk/arts/staff-profiles/film/m_smith.html